

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 20__ р.

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньою програмою «Міжнародний банківський бізнес»

на тему: «Заощадження домогосподарств як джерело
ресурсної бази банків України»

Виконавець:

студентка ЦЗВФН факультету
4зф9 групи

Самарська А.О. _____
/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Гаркуша Ю.О. _____
/підпис/

Одеса 2022

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю пошуку та залучення інвестиційних ресурсів у реальний сектор економіки, оскільки інвестиційний голод є основною перешкодою, гальмом економічного зростання основи підвищення рівня життя населення України. Однією з глобальних проблем економічної політики України є пошук реальних джерел інвестицій, а також створення необхідних передумов для формування та використання інвестиційних ресурсів у реальному секторі економіки. Одним зі стратегічних ресурсів банківської системи є заощадження населення, що включають вклади на депозитних рахунках, цінні папери, наявні заощадження в національній та іноземній валютах, а також інші, менш популярні, форми заощаджень домашніх господарств. Саме заощадження населення можуть стати додатковим суттєвим джерелом банківських ресурсів, які через відповідний перерозподільний механізм можуть перетворитися в інвестиційний ресурс розвитку національної економіки.

Метою є кваліфікаційної роботи є дослідження та удосконалення теоретичних та методичних основ процесу залучення заощаджень домогосподарств як основного джерела формування ресурсної бази банків

Відповідно до мети кваліфікаційної роботи були сформовані такі завдання:

- Визначити економічну суть заощаджень домогосподарств, їх класифікація та роль у формуванні ресурсної бази банків.
- Дослідити нормативно-інформаційне забезпечення депозитного обслуговування банками фізичних осіб.
- Дослідити сучасний стан заощаджень в Україні.
- Проаналізувати вітчизняний ринок депозитів.
- Провести оцінку депозитної діяльності АТ КБ «Приватбанк».
- Вивчити зарубіжний досвід залучення банками заощаджень домогосподарств.
- Дослідити застосування нових форм залучення заощаджень домогосподарств вітчизняними банками

Об'єктом дослідження є процес залучення заощаджень домогосподарств як джерела формування ресурсної бази банків України.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи залучення заощаджень домогосподарств як джерела формування ресурсної бази банків України.

Методологія дослідження. У кваліфікаційній роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: метод наукових абстракцій, методи аналізу та синтезу, метод порівняння, табличний метод, індукції та дедукції, метод коефіцієнтів та методи графічного зображення, статистичні методи.

Інформаційною базою дослідження є: нормативно-правові акти України та інших країн, постанови та інструкції Національного банку України,

наукові публікації українських та зарубіжних вчених, матеріали наукових конференцій та аналітичні матеріали відповідних державних органів.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (64 найменування). Загальний обсяг роботи становить 78 сторінки. Основний зміст викладено на 76 сторінках. Робота містить 11 таблиць, 23 рисунка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні засади заощаджень домогосподарств як джерела формування ресурсної бази банків»** розглянуто економічна суть заощаджень домогосподарств, їх класифікація та роль у формуванні ресурсної бази банків, досліджено основні мотиви заощаджень, процесу трансформації заощаджень домогосподарств у інвестиційний потенціал держави. Також вивчено нормативно-інформаційне забезпечення депозитного обслуговування банками фізичних осіб. Проаналізовано законодавчу базу регулювання процесу залучення заощаджень на депозитні рахунки банків.

У другому розділі **«Оцінка стану розвитку депозитного ринку України»** проведений аналіз процесів заощадження в Україні. Зокрема проаналізована динаміка доходів, витрат, середньої заробітної плати заощаджень населення, динаміка грошового агрегату М0 та його відношення до М3. Динаміка депозитів домогосподарств, залученими вітчизняними банками та зміна їх обсягів у річному обчисленні. Поведено оцінку ринку депозитів в Україні. Зокрема проаналізовано динаміку депозитів домогосподарств, залученими вітчизняними банками та зміна їх обсягів у річному обчисленні, визначено структуру депозитів у розрізі валют та строків погашення, динаміку відсоткових ставок. Проведено оцінювання депозитної діяльності АТ КБ «Приватбанк», визначено структуру депозитного портфеля, вивчено основні умови розміщення заощаджень на вклади населення.

У третьому розділі **«Шляхи удосконалення діяльності банків щодо залучення заощаджень домогосподарств»**. Вивчено зарубіжний досвід залучення банками заощаджень домогосподарств, досліджено систему гарантування вкладів, проаналізовано відсоткові ставки за депозитами у зарубіжних країнах. Оцінено рівень концентрації ринку депозитів в Україні. Вивчено різні форми залучення заощаджень домогосподарств, зокрема: депозитні сертифікати, військові облігації, депозити в банківських металах. Проаналізовано їх основні конкурентні переваги та недоліки.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило сформулювати наступні висновки:

1. Заощадження населення – це частина чистих сукупних доходів населення, яка формується за рахунок скорочення особистих витрат, спрямовується на нагромадження фінансових і нефінансових активів, є власністю економічного суб'єкта та призначена для підвищення його споживчого стандарту в майбутньому.

Існують декілька підходів до визначення поняття заощадження: заощадження – це частина доходу, що не використана на поточні споживчі потреби в певний період часу; заощадження – це частина доходу, що накопичується і призначена для задоволення потреб у майбутньому; заощадження – це витрати, пов'язані зі збільшенням особистого майна

2. Умови ефективного перетворення заощаджень населення в фактор інноваційного розвитку економіки (виробничо-промислових підприємств) є: рівень доходів населення, наявність в населення схильності до заощадження, стабільний попит на інвестиції з боку підприємств; розвинена фінансово-кредитна система в країні; наявність чіткої та повної правової бази підтримки інвестицій та інновацій; стабільна соціально-економічна і політична ситуація; достатній рівень фінансової грамотності населення.

3. На сьогодні в Україні сформована достатня нормативна база, яка складається з Цивільного та Господарсько кодексів, Законів України та нормативних актів НБУ, щодо забезпечення депозитного обслуговування банками фізичних осіб.

4. Схильність до заощаджень в Україні має негативну тенденцію, що пояснюється нестабільністю економіки, соціально-політичними кризами, низькими доходами населення, низьким рівнем довіри до банківської системи.

На початок 2022 р. Україна займає 69 місце у Європі за паритетом купівельної спроможності, а розмір середньої заробітної плати становить всього 455 євро, що впливає на можливість накопичувати заощадження та інвестувати їх в розвиток вітчизняної економіки. Мотивацією населення до заощаджень також є витрати. У 2021 р. в Україні майже 88,7% витрат домогосподарств спрямовується на продовольчі потреби.

5. Під тиском соціально-політичної ризи в країні в 2013-2015 рр. обсяги депозитів домогосподарств зменшувалися в цей період. Зокрема, найбільше скорочення їх припало на 2014 р., коли сума депозитів фізичних осіб зменшилась на 5,4%, у 2015 р. скорочення відбулося на 1,7%. Протягом 2016-2021 рр. депозити домогосподарств постійно зростали, найбільший позитивний темп продемонстрували у 2020 р, а саме 26,8%.

За досліджуваний період спостерігається поступове скорочення довгострокових депозитів та зростання частки короткострокових депозитів протягом 2013-2022 рр. Також відбулося збільшення частки депозитів до запитання з 19,8% у 2013 до 64,7% станом на 31.03.2022 р. Строкові депозити в національній валюті переважають в загальній масі акумулюваних банками коштів.

6. АТ КБ «Приватбанк», є лідером на ринку депозитів, пропонує клієнтам широкий вибір банківських депозитних продуктів, надає можливість управляти вкладками в режимі дистанційного обслуговування та отримувати додаткові доходи від вільних заощаджень.

За досліджуваний період банк демонстрував постійне збільшення обсягів залучених коштів. Також можна стверджувати про зниження частки строкових депозитів на користь депозитів до запитання. У 2018 р. кількість фізичних осіб, які депонували власні заощадження на депозитні рахунки банку

складала 21,6 млн. осіб. За період з 2018 р. по 2022 р. банку вдалося збільшити кількість вкладників до 23,5 млн. осіб.

У структурі вкладів АТ КБ «Приватбанк» на сьогодні переважна частина строкових вкладів, а саме 55%, становлять вклади, розміром від 10 до 200 000 грн. Великі за обсягом депозити, розмір яких перевищує 600 000 грн, становлять 23%.

7. Відсоткові ставки за депозитами у країнах-членів Європейського союзу не перевищують 1% річних. Крім того, умови дострокового зняття депозитів в європейських банках досить суворі: існує ризик не отримати нараховані відсотки, а також сплати штрафних санкцій за дострокове припинення дії договору. Також, в залежності від держави, доходи, отримані у вигляді відсотків за депозитами, оподатковуються

Задля покращення та розвитку депозитної діяльності банків на ринку депозитів та удосконалення системи гарантування вкладів фізичних осіб, необхідною умовою є вивчення та імплементація найкращого досвіду розвинених країн світу у вітчизняну практику.

8. Ринок депозитів України має помірний рівень концентрації за період з 2018-2021 рр. (за виключенням 2017 р., коли ринок був монополізований), що означає недостатній рівень конкуренції та підвищенні ризики для клієнтів. Однак, слід заважити, що рівень концентрації поступово знижується і станом на 01.03.2022 р. становить 0,147 од.

Розмір середньої суми вкладу в Україні за період з 2012 по 2021 рр. поступово зріс з 8486 грн. до 13864 грн. Зменшення середньої суми вкладу відбувалося у 2013 та 2014 рр., під впливом соціально-політичної кризи та у 2018 р., під впливом невизначеності.

9. На сьогодні банки заохочують своїх клієнтів не лише вкладати власні заощадження на депозитні рахунки, а й пропонують їм альтернативні банківські продукти, які також дають можливість отримати дохід. Зокрема це операції з купівлі військових облігацій, депозитних сертифікатів, депозити в банківських металах.

Досліджувані способи акумуляції заощаджень населення мають свої переваги та недоліки. Класичний банківський вклад більш звичний для сприйняття населенням, однак низькі відсоткові ставки та оподаткування зменшує їх дохідність. Вищі відсоткові ставки пропонують банки за операції з військовими облігаціями, однак встановлені мінімальні суми придбання в більшості банків знижує їх доступність.

Депозит в банківських металах дозволяє отримати додатковий дохід за рахунок зростання ціни на банківські метали, однак такі вклади не гарантуються державою як і депозитні сертифікати, що є також формою залучення заощаджень.

